

**ÅRSRAPPORT
FRA
RUSEPROSJEKTET
I
VARPA
2012**

TANGEN PRODUKTER

Innhold

Side 2	Innholdsfortegnelse
Side 3	Forord
Side 4	Kort oppsummering fra 2012
Side 8	Gjennomgang av årets drift av rusa i Varpa
Side 24	Ruseprosjektet i Varpa i 2013

Vedlegg:

Skjellanalyse fra høstsesongen utført av NINA 2011
Kultiveringsfisket av innlandsfisk i Varpa 2012
Delrapport 1 Ruseprosjektet 2012
Delrapport 2 Ruseprosjektet 2012
Delrapport 3 Ruseprosjektet 2012
Avisartikler i Norsk Fiskeoppdrett

Forord

Ruseprosjektet i 2012 var det 3. året på rad hvor rusa var i drift hele sesongen Varpa ikke var islagt. Rusa var i år i drift fra 26. mai til og med 31. oktober. I 2010 ble dette prosjektet økonomisk støttet av Mainstream Norway, Nordlaks og Ellingsen Seafood. I 2011 og 2012 har det vært FHL som har bidratt til økonomi som har gjort det mulig å gjennomføre ruseprosjektet. I alle år hvor det har vært gjennomført kartleggingstiltak/overvåking i Varpavassdraget har Fylkesmannen bidratt med litt økonomisk støtte til gjennomføring av tiltak. Men det viktigste i denne sammenhengen er den utvidete fisketillatelsen som har vært innvilget av FM, og at Fylkesmannen vurderer at det er viktig å ha et langsiktig ruseprosjekt i dette vassdraget for å få konkret informasjon/ viktig kunnskap over lengre tid.

I mai ble ruseprosjektet presentert av Stig Tangen på årsmøtet i Nordnorsk Havbruk i Svolvær, og det ble vist svært stor interesse for resultatene fra ruseprosjektet fra mange ulike hold.

Det er Tangen Produkter v/ Stig Tangen som står som faglig ansvarlig for alt arbeid knyttet til ruseprosjektet; søknader, telefoner, møter, praktisk gjennomføring og rapporter. Tangen Produkter har i perioder leid inn 1 (2) ekstra mann i feltarbeidet med rusa. Fylkesmannen i Nordland har allerede signalisert at det er ønskelig at ruseprosjektet i Varpa fortsetter i 2013 og at prosjektet bør videreføres over et langt tidsrom.

Å vurdere hva som er villaks og hva som er oppdrettslaks er ikke alltid så enkelt. Men det er betryggende å vite at mens undertegnede i 2011 fastslo at av 370 laks var det 9 oppdrettslaks, så har skjellanalysen som NINA har utført konkludert med at det var 10 oppdrettslaks.

Gjennomføringa av ruseprosjektet er svært arbeidskrevende, men det kommer mye kunnskap av dette tiltaket, og det knyttes svært stor interesse til gjennomføringa og resultatene. I 2012 har det vært mange fra kommunene og oppdrettsnæringa som har vært med på en felttur i rusa, og det har blitt laget en god artikkel i Norsk Fiskeoppdrett. Det er inngått avtale med Oddasat/ Sameradioen om at de skal lage en tv-reportasje i juni/juli, og også lokalavisen og andre aviser har meldt sin interesse for å lage artikler fra arbeidet med rusa.

Drag, desember 2012

Stig Tangen

Kort oppsummering fra ruseprosjektet i 2012

Rusa ble satt ut 26. mai og tatt opp 31. oktober, dvs. en fangstperiode på 159 døgn.

Fangsttall

Total fangst i rusa inkludert ål og innlandsfisk: **1196**

Fangst av anadrom fisk (utenom smolt): **900**

Villaks:	813
Sjøørret:	82
Oppdrettslaks:	4
Regnbueørret:	0
Pukkellaks:	1
Smolt:	26
Ål:	53
Innlandsørret:	88
Innlandsrøyr:	129

Innslag av oppdrettsfisk i forhold til total oppgang av anadrom fisk: 0,44 %

Innslag av oppgang i forhold til oppgang av laks: 0,49 %

Snittlengde på oppdrettslaks: 745 mm (største 820 mm, minste 640 mm)

Gjenfangst av villaks

2,6 % av årets oppgang av laks ble også registrert i 2011. *Basert på tallene fra 2011, har 5,7 % kommet tilbake for å gyte i 2012.*

Det er også registrert at det var 1 laks i rusa i 2012 som også ble klippet i 2010.

Lus

Det ble registrert lus på 193 villaks, dvs. 23,7 % av all **laks** som ble registrert i rusa i 2012.

Det ble registrert lus på 2 sjøørret, dvs. 2,4 % av all **sjøørret** som ble registrert i rusa i 2012.

Det ble ikke registrert lus på oppdrettslaks.

Garnskader

Det ble registrert garnskader på 3, 2 % av laksen i mai/juni, 4, 6 % i juli, og 22, 4 % i september/oktober.

Totalt hadde 4, 55 % av villaksen garnskader (37 villaks).

Det ble ikke registrert garnskade på sjøørret.

Sportsfisket 2012

Fisketid: 1. juni – 17. august.

Kvotest: 3 laks pr. fisker i løpet av sesongen, ingen kvote på sjøørret.

Det ble levert inn fangstmelding på 31 laks (25 stk under 3 kg og 6 stk mellom 3 og 6 kg), snittvekt 2, 3 kg, totalt 70, 3 kg.

Det ble fisket 14 sjøørret, totalt 9, 8 kg, snittvekt på 0, 7 kg.

Tilbakeleveringsprosent av fiskekort på 81, 1 %.

Dette indikerer at sportsfiskerne fisket 3, 8 % av registrert oppgått villaks, og 17, 1 % av registrert sjøørret.

Arbeid/tidsbruk

All villaks og sjøørret ble målt, tatt skjellprøver av, registrert lus og antall, og ringklippet i nedre del av sporen og sluppet ut igjen. Oppdrettsfisk ble tatt ut av vassdraget, registrert vekt/lengde og tatt skjellprøver av (og evt registrering av lus).

Pukkellaksen skal sendes inn til analyse.

Det har gått svært mye tid til justeringer av rusa, bl.a måtte rusa flyttes lengre utpå pga mye sivvekst, og mye arbeid med skrubbing og reingjøring av rusa og ledegarna.

Den praktiske gjennomføringa foregikk over 159 døgn (19 færre døgn enn i 2011). I alt har det gått med 1050, 5 timer til feltarbeidet, med arbeid med rusa både hverdager og helg.

Det har i perioder vært leid inn 1 ekstra mann i feltarbeidet, og 2 ekstra menn i forbindelse med utsetting og opptak av rusa.

Evaluering/vurderinger 2012

Det er svært mye som et slikt ruseprosjekt kan gi av fakta og kunnskap, og det viser også at det er mange spørsmål som kommer ut av «det som rusa forteller». Oppgangen av laks i 2012 var veldig stor, særlig sett på bakgrunn av oppgangen de to foregående årene. Mens det i 2010 gikk opp 275 villaks i Varpa, 370 i 2011, så ble det i 2012 registrert 813 villaks. Dette er et høyt tall, og antagelig må vi tilbake til 90 –tallet for å finne en lignende oppgang. Varpavassdraget har alltid vært et smålaksvassdrag, og snittvekta i 2012 var 2, 3 kg registrert av sportsfiskerne, men dette er ei snittvekt som er høyere enn noen gang før. For noen år tilbake lå snittvekta på 1, 2 kg på villaks.

Mens oppgangen av laks har vært rekordhøy, så har det vært motsatt for sjørreten. Det er nok sannsynligvis svært mange år, om noen gang før, at oppvandringen av sjørret har vært så liten; 82 stk. I 2011 var dette tallet 216, i 2010 155 stk. Snittvekta har vært uendret; 0, 7 kg de siste åra, men over tid ser vi at også snittvekta på sjørret, sakte men sikkert har gått litt opp.

Også tallet på ål er lavt i år (53 stk) og særlig i forhold til fjoråret da det ble registrert 97 stk.

Det er et rekordlavt tall på oppdrettsfisk som har gått opp i år, både i antall og i prosent i forhold til villaks. At dette tallet ligger under 0, 5 % må både oppdrettsnæringa og all andre kunne si seg fornøyd med. Selv et tall på 5, 7 % oppdrettsfisk på høsten, er et godt resultat.

Det som kom fram i fjor når det gjelder sportsfiskefangstene, ble bare enda mer underbygget i 2012. I 2011 tok sportsfiskerne 5, 7 % av registrert villaks i rusa, mens det i år er tallet helt nede på 3, 8 % av registrert villaks. (19 % av sjørreten ble fisket i fjor, i år er dette tallet 17, 1 % av registrert sjørret i rusa). Dette viser veldig klart at i dette vassdraget er det ikke sportsfiskerne, det lovlige fisket, som gjør store innhogg i lakse- og sjørretstammen, og at det overhodet ikke er noen sammenheng mellom mengden laks som går opp og hvor mye som blir tatt av sportsfiskerne.

Når det gjelder beskatning av laks, er det verdt å merke seg at 4, 55 % av villaksen i rusa hadde garnskader !

Garnfisket etter smårøyr om våren viser at oppgangen av laks i Varpa er større enn de tallene som ruseprosjektet kan framvise. To dager før rusa kom i vatnet ble det satt småmaska garn etter innlandsrøyra, og det ble da tatt 4 villaks som ble sluppet ut. Fire dager etter at rusa begynte å registrere fisk, ble det på røyrgarna tatt 4 laks, og kun 1 av disse hadde blitt klippet i rusa.

I år ble det tatt svært mye laks med lus; 23, 7 % , og antallet lus på enkelte fisker var høyere enn noen gang før! I 2011 var det kun 3, 5 % av villaksen som hadde

lus. Når det gjelder lus på sjøørret var det i 2011 4, 2 %, mens dette tallet i år var 2, 4 %, altså en nedgang her !

I 2011 ble det tatt en hopukkellaks i rusa, og det samme ble det nå i 2012. Det er første gang i løpet av alt kartleggings-/kultiveringsfiske fra helt tilbake i 1987 at det to år på rad har blitt registret pukkellaks i vassdraget, og begge disse to siste registreringene har vært hofisk fulle av rogn. Tidligere har det kun vært fangst av pukkellaks med mange års mellomrom, og da hanfisk.

Skjellprøver av samtlige registrerte fisker i rusa oversendes NINA.

Papirutgaven av denne rapporten er supplert med bl.a. kopi av avisartiklene fra Norsk Fiskeoppdrett om rusa i Varpa og kultiveringsprosjektet i Nordfoldvatnet. I tillegg er her rapport fra NINA av skjellanalysen av høstfisket i rusa 2011, samt alle delrapportene fra ruseprosjektet i 2012 og rapport fra innlandsfiskekultiveringa i Varpa.

Varpa i godvær, sett fra øverenden av vatnet

GJENNOMGANG AV ÅRETS DRIFT AV RUSA I VARPA

Drifting av rusa

Rusa ble satt ut 26. mai, med 3 mann i jobb samt to båter for å bli ferdig denne dagen, og plassert på samme sted som de to foregående åra. Vatnet var ganske stort og kaldt. Varpa hadde vært isfritt fra 22/23. mai, men sterk vind forhindret utsetting tidligere.

Samtidig ble det ikke stresset med å få rusa ut med det samme isen gikk, dette for at smolt og vinterstøinger skulle få passere uhindret på vei mot utløpselva. Rusa ble plassert slik at det var litt plass til å gå forbi det ene ledegarnet helt fram til midten av juni. Da hadde sivveksten blitt så omfattende at det var umulig for fisk å gå ut av Varpa.

Historikken knyttet til vassdraget viser at laksen begynner å gå opp i vatnet ei god stund før isen går av vatnet, ofte i månedsskiftet april/mai.

Fra slutten av juni måtte ruse og ledegarn børstes med kost og skylles en gang i uka, og fra midten av juli måtte dette gjøres to ganger i uka.

I siste del av august måtte hele rusa flyttes 15 m lenger bortpå for å komme unna den store gjengroinga av siv.

I 2012 hadde Varpa en ganske høy vannstand helt fram til et stykke ut i august, noe som medførte at elvene hadde nok vatn til at fisken både kunne enkelt komme seg opp fra havet og fisken kunne vandre i alle vatna i vassdraget.

Vannstanden var ujevn utover høsten, i snitt ganske lav, men i hele oktober var det meget lav vannstand i elvene.

Rusa ble tatt på land siste dagen i oktober. Da hadde den siste fangstuka vært en evig kamp med å komme seg til rusa pga av vatnet ville ise. Ca. 25 m av det ene ledegarnet ble tatt opp i midten av oktober fordi det holdt på å ise fast i sivet.

Det var villaks i rusa også den siste fangstdagen.

Ved tømning av rusa er det alltid 2- 3 stamper med i båten. Laksen tas ut av rusa en etter en hvis det er mye fisk i rusa, registreres, og slippes ut. Det største antall fisk i en tømning har vært 18 laks. Er det under 6 fisker i rusa, tas disse opp i vatnet i stampene og fisken registreres og slippes ut igjen. Merkinga i 2012 har skjedd ved at fisken hullmerkes i nedre del av sporen. All villaks og sjørret har blitt klippet/merket, tatt skjellprøver av, lengdemålt og registrert angående eventuelle lus.

Tømming av rusa

Fangstene i rusa

En fangstregistrering av 813 villaks i rusa er svært gledelig. Dette viser bl.a. at det er rikelig med fisk med tanke på reproduksjon i vassdraget. Mye av den gode oppgangen kan nok skyldes perfekt vannstand mesteparten av sommeren. Gradvis utover i august dabbet oppgangen av, og det var ikke så mye fisk som kom opp i vassdraget om høsten.

Fra 5./6. juni og fram til slutten av juli var det svært god oppgang av villaks. Junimåned i 2012 var den beste oppgangsmåned på år og dager, og mens det for 15- 20 år var sensommeren som hadde best oppgang, har et de siste 10 åra blitt en gradvis forskyvning til at mesteparten av fisken går opp tidligere. I tidsrommet 2005 – 2010 var juli måned den beste oppgangsmåned, men i 2011 og 2012 har juni vært best. Kanskje har dette mye med vannstanden og temperatur å gjøre, for det er tidlig på sommeren som det har vært mest vatn i elvene de senere åra.

Aller best oppgang var det fra 10. juni til 28. juni.

Samme utvikling ser vi enda klarere hos sjøørreten. Tidligere var det svært sjelden at sjøørreten begynte å gå opp i vassdraget før mot slutten av juli, med august og ikke minst september som de store oppgangsmånedene. I 2011 var juli/august de beste månedene for oppgang av sjøørret. I 2012 er oppgangen mye mer fordelt hele sommeren, bla ved at ca. 25% av sjøørreten gikk opp i mai/juni, og det er verdt å merke seg at 18, 3 % av sjøørreten ble registrert i rusa de få dagene rusa var i vatnet i mai.

Fra midten av juli begynner mye av laksen å få klare kjennetegn på gytefisk, særlig gjelder dette hanfisken.

Den største laksen går opp i vassdraget i mai og juni, men det ble i år også registrert stor laks (basert på hva som er gjennomsnittet for størrelsen på laks i Varpa) i september/oktober.

De fleste av laksene som ble klippet i rusa i 2011 og som ble observert i Varpa også i 2012 ble fanget i rusa i august/september.

De aller største sjøørretene (6 stk) ble registrert i juli, og dette var fisk mellom 700 og 850 mm, og dette er usedvanlig stor sjøørret til å være i Varpa. Mest sannsynlig er dette feilvandrerne.

Registrert villaks

Totalt ble det registrert 813 villaks i løpet av rusesesongen:

<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>
18 laks i mai (f.o.m 26. mai)	19 stk	24 stk
548 laks i juni	169 stk	94 stk
173 laks i juli	53 stk	101 stk
25 laks i august	20 stk	30 stk
35 laks i september	61 stk	8 stk
14 laks i oktober	43 stk	18 stk
	5 laks i nov	

Utover i august ble vannstanden i elvene etter hvert ganske lav og generelt var det lav vannstand i vassdraget hele høsten, med en oktober-måned som hadde den laveste vannstanden i vatna og i elvene på mange år.

Størrelsen på villaksen

Størrelsen på villaks er fordelt slik, av 813 laks:

	<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>
Fisk under 399 mm:	1	0	2
400 – 499 mm:	149	45	48
500 – 599 mm:	332	153	106
600 – 699 mm:	217	92	96
700 – 799 mm:	111	68	20
800 – 899 mm:	11	10	3
900 – 999 mm:	2	2	0

Største registrerte laks i rusa var 920 mm (største i 2011 var også 920 mm).

Tallene fra sportsfiskerne viser at fanget laks hadde en snittvekt på 2, 3 kg (2, 2 kg både i 2011 og 2010). Sportsfisket viste at fangstene utgjorde 25 laks under 3 kg og 6 laks mellom 3 og 6 kg. Største fanget laks var 5, 2 kg.

Registrert sjøørret

Det ble i 2012 registrert oppgang av 82 sjøørret (216 i 2011 og 155 i 2010), fordelt på månedene:

Mai	15 sjøørret
Juni	6 sjøørret

Juli	18 sjøørret
August	20 sjøørret
September	21 sjøørret
Oktober	2 sjøørret

Størrelsen på sjøørreten

De største sjøørretene som kanskje noen gang har blitt registrert i Varpavassdraget ble sluppet ut av rusa i slutten av juli; 1 fisk på 820 mm og 2 på 840 mm.

	<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>
Under 299 mm:	15	48	47
300 – 399 mm:	36	82	74
400 – 499 mm:	19	61	34
500 – 599 mm:	6	21	10
600 – 699 mm:	0	4	0
700 – 799 mm:	3	0	0
800 – 899 mm:	3	0	0

Gjennomsnittsvekten på sjøørreten fanget av sportsfiskerne var 0,7 kg, i 2011 var den også i 0,7 kg, mens i 2010 lå snittvekten på 1,1 kg. I perioden 2000 – 2009 lå snittvekten på 0,5 – 0,6 kg.

Fanget fisk som ikke var klippet i rusa i 2012

Samtlige fisker som ble tatt av sportsfiskerne var blitt klippet i rusa i 2012. Under kultiveringsfisket av innlandsfisk i Varpa i mai ble det 2 dager før rusa kom ut fanget 4 laks i de småmaska garn, samtlige fisker sluppet ut igjen. Den siste dagen i mai ble det også tatt 4 laks på kultiveringsgarna, og kun 1 av disse var klippet i rusa som ble satt ut 26. mai. Dette viser at det var gått opp en del laks i vassdraget før rusa kom ut, og sannsynligvis har denne fisken gått opp før isen var gått helt av Varpa. Ved kultiveringsfisket om høsten ble 14 laks fanget og sluppet ut igjen, 13 av disse var blitt klippet i rusa.

Fisk med skader

I juni hadde 1 laks (420 mm) sopp på venstre side. 1 laks på 460 mm hadde sår på høyre side ca. 5 cm foran sporen. 1 laks på 550 mm hadde bitemerker på begge sider, ca. 5 cm foran sporen. 1 laks på 570 mm hadde sår, innhulning på begge gjellelokkene. 1 laks på 590 mm hadde sår på begge sider, ca. 10 cm foran sporen. 1 laks på 620 mm hadde ødelagt venstre øye. I løpet av 3 dager i begynnelsen av juni ble det registrert 9 laks hvor begge øynene var svært røde i ytterkant.

I juli ble det registret 1 laks på 590 mm med et stort kjøttår på ryggen. 1 laks på 510 mm hadde ferske bittskader på ryggen foran sporen. 1 laks på 580 mm hadde fersk skade/sår på ene gjellelokk. 1 laks på 600 mm hadde sår ved kjeften. 1 laks på 660 mm hadde et stort sår på høyre side, ca. 10 cm foran sporen.

I september hadde den største sjørreten på 750 mm avkortete halefinner og skade ved høyre øye. 1 laks på 670 mm manglet fettfinne. 1 laks på 590 mm hadde store sopp-skader foran spor, på rygg og på hodet i oktober.

Skader på død laks, funnet på bunnen 20 m nedfor rusa

Samme laks

Måker i Varpa

I juni var det et merkelig fenomen med måker i Varpa. I løpet av en periode på 4 dager (10. – 13. juni) var nærmere 100 måker svært aktive i Varpa (her er vanligvis 4- 5 måker daglig å se). Måkene stupte ned mot vannflaten og plukket med seg noe, og i løpet av disse 4 dagene flyttet måkene seg gradvis fra øverenden av vatnet til elveutløpet. Dette fenomenet har tidligere ikke vært å se i Varpa. Etter å ha konferert med fagfolk er det mye som tyder på at disse måkene har forsynt seg grovt av smolt på vei til havet.

Oter og ørn

To ørner holder fast til i vassdraget. Ei ørn har Kvannelva som sitt område og er spesielt aktiv når det er lav vassføring i elva. Den andre ørna holder til ved nedre del av Varpa. Det registreres flere andre ørner, men disse er mer sporadisk i området. Disse 3-4 andre ørnene er særlig hyppig å se om høsten, og fra før vet

vi at ørna bruker å plukke opp laks og ørret som kommer et kort tidsrom opp mot vannflata i Varpa like etter å ha gytt.

Ut fra observasjoner er det mest sannsynlig 4 oter i områder Kvannelva- Varpa-Varpelva. Oter er jevnlig å se for nerenden av Varpa fra slutten av august og hele høsten, dvs. i det tidsrommet når sportsfisket er avsluttet og det er mindre ferdsel av folk. Oter har blitt observert 8 ganger i høst ved rusa. I juni ble det funnet en død laks på bunnen ca. 20 m nedfor det ene sperregarnet til rusa. Laksen var 520 mm og hadde store bitemerker foran sporen og på hodet. I slutten av oktober ble det funnet 4 lakser på et berg i Kvannelva, fiskene var halvveis oppspist.

Pukkellaks

Den 12. september ble det tatt en hopukkellaks i rusa. Fisken målte 480 mm og var full av rogn. Også i 2011 ble det fanget en hopukkellaks i rusa, en fisk på 440 mm med mye rogn i seg. Tidligere har det med mange års mellomrom blitt registrert pukkellaks i vassdraget, men da alltid hanfisk.

Oppdrettslaks

Det ble i 2012 tatt 4 oppdrettslaks i rusa. I 2011 var dette tallet 10, og i 2010 ble det tatt 13 oppdrettslaks av 275 registrerte laks i rusa.

Det ble tatt 1 oppdrettsfisk i juni (640 mm), 2 oppdrettslaks i september (800 mm og 820 mm) og en i oktober på 720 mm.

Snittstørrelse oppdrettslaks i 2012: 745 mm (snittstørrelsen i fjor var 685 mm).
Ingen av oppdrettsfiskene var gytefisk.

Innslaget av oppdrettsfisk høsten 2012 utgjorde 5, 7 % av samlet oppgang av laks.

Totalt av samlet oppgang av laks i 2012 utgjorde innslaget av oppdrettsfisk **0, 49 %**. I 2011 var dette tallet **2, 4 %** og i 2010 **4, 7 %**.

Mest sannsynligvis er vurderingene som er gjort av hva som kan regnes som oppdrettsfisk nokså nært det riktige tallet. I 2011 ble det tatt 370 laks og det ble vurdert at 9 av disse var oppdrettsfisk. Skjellanalysen utført av NINA viser at det var 10 oppdrettsfisk.

Lus

I alt ble det i 2012 registrert 193 villaks med lus, og dette utgjør **23,7 %** av all villaks som ble registrert i rusa i 2012. 2 sjøørret hadde lus, dvs. **2,4 %** av all sjøørret i rusa i 2012.

I 2011 hadde 3,5 % av villaksen lus, i 2010 hadde 8,3 % av villaksen lus.

Hos sjøørret lå tallet på 4,2 % i 2011 og 0,6 % i 2010.

I 2011 hadde 11,1 % av oppdrettslaksen lus, i 2010 var dette tallet 23,1 %.

Det er verdt å merke seg at det ikke ble registrert lus på oppdrettslaks i 2012.

2012:

I mai/juni hadde 18,9 % av laksen lus. Det var mest lus på laks i størrelsesgruppe 400 mm – 599 mm. Ikke sjøørret med lus.

Det var fra 1 lus til 28 lus på fisken. I snitt hadde laks med lus 5-6 lus på seg.

I juli/august hadde 40,2 % av laks som kom opp i Varpa lus. (Juli var den verste måneden med 46,2% laks med lus. Fra rundt 20. juli begynte det å bli en sterk nedgang i antall laks med lus). Også i dette tidsrommet var det mest lus på laks i størrelsesgruppe 400 – 599 mm.

Det ble registrert lus hos 5,3 % av sjøørreten i juli/august.

Laks med lus hadde fra 1 lus til 32 lus. I snitt 9 – 10 lus på laksen.

De 2 sjøørretene med lus hadde 1 lus og 8 lus.

I september /oktober var det 12,2 % laks med lus, og lus på fisk mellom 510 mm og 660 mm. Ikke sjøørret med lus.

Det var fra 3 til 8 lus på laksen, i gjennomsnitt var det 5 lus på laksen.

I hver av de 3 delrapportene fra ruseprosjektet er alt som har med lus på fisken grundigere beskrevet.

Laks med lus

Mager fisk

Sjørørret

I juni var de to største sjørørretene (540 mm og 580 mm) som ble registrert i rusa svært magre.

I august var en sjørørret på 560 mm mager.

I prosent tilsier dette at 3, 7 % av sjørørreten i Varpa var mager, og at det var, til å være i Varpa, stor sjørørret som var mager.

Laks

I juli var to av smålaksene (480 mm og 490 mm) magre. Dette utgjør 0, 25 % av laksen i Varpa.

Fisk med garnskader

I mai ble 3 laks (710 mm, 730 mm og 810 mm) registrert med garnskader, noe som utgjør 16, 7 % av all fisk som ble registrert i rusa i mai.

I juni ble det registrert garnskader på 15 laks; 7 laks 400 – 499 mm, 5 laks 500 – 599 mm, 1 laks på 670 mm og 2 laks; 710 mm og 720 mm. I alt hadde 3, 2 % av laks i juni garnskader.

I juli var det 8 laks med garnskader; 1 stk på 470 mm og resten mellom 500 mm og 600 mm. Dette utgjorde 4,6 % av registrert laks i rusa i juli.

I august var det ingen laks med garnskader.

I september hadde 10 laks (mellom 540 mm og 730 mm) garnskader. I alt hadde 28,5 % av laksen i september garnskader.

I oktober hadde 1 laks på 560 mm garnskader, dvs. 7,1 % laks med garnskader i oktober.

I løpet av 2012 –sesongen ble det registrert at 4,6 % av villaksen i Varpa hadde garnskader.

(I 2011 ble det registrert 0,8 % villaks med garnskader, 0,46 % sjøørret med garnskader og 11,1 % oppdrettsfisk med garnskader).

Det ble ikke registrert sjøørret eller oppdrettsfisk med garnskader i 2012.

Oppsyn

I perioden 2009 – 2011 var det gradvis nedgang i antall fisk med garnskader i Varpa, men så ble det en drastisk økning i 2012. Varpavassdraget Grunneierlag har i flere år hatt samarbeid med lokal oppsynsmann med begrenset politimyndighet fra SNO / Hamarøy kommune som har hatt flere oppsynsturer i Varpavassdraget. Oppsynsmannen har i sin SNO –stilling fast oppsyn i sjøen og elvemunningene, og gjorde i 2012 mange beslag av ulovlige garn i havet. Grunneierlaget har også benyttet tjenesteperson med stilling i Tysfjord kommune til oppsyn i de øvre vatna i vassdraget, og det ble gjort beslag av garn i Mellomvatnet (som regnes som det øverste anadrome vatnet i vassdraget). Her var det både stor innlandsørret og sjøørret i de beslaglagte garna.

Smolt

I 2012 ble det registrert 26 smolt i rusa;

Mai Juni Juli August September Oktober

4 7 0 2 9 4

I 2011 ble det registrert 46 smolt, fordelt slik:

24 11 0 0 9 2

I 2010 ble det registrert 59 smolt i rusa.

Ål

Totalt ble det registrert 53 ål i rusa i 2012 (97 stk i 2011 og 73 stk i 2010).
Samtlige ål ble sluppet ut igjen.
Første ål ble registrert 18. august.

Registrering av ål i perioden 2012 – 2011 – 2010:

	<u>2012</u>	<u>2011</u>	<u>2010</u>
Mai	0	3	1
Juni	0	6	1
Juli	0	23	4
August	16	12	38
September	28	24	20
Oktober	9	29	9

Temperaturen i vatn og elver i Varpavassdraget var lav i 2012, og det samme var den i 2010.

De fleste ålene hadde lengde på 60 – 90 cm.

Også i år var det påfallende å se at laks og ål ikke ville oppholde seg nært. Når det var ål i den innerste posen av rusa, var det svært sjelden laks i samme «rom». Dersom ålen var i noen av de ytre posene i rusa, stod laksen i den innerste posen.

Gjenfangst av villaks

I alt ble det gjort helt sikre funn av fjorårets merking på 21 laks, dvs. 2, 6 % av årets oppgang i Varpa. Ser man på oppgangen fra fjoråret, har 5, 7 % kommet tilbake for å gyte.

Disse laksene hadde lengde fra 680 mm til 790 mm).

Det ble også registrert 1 sikkert funn av merket laks fra 2010 på en stor laks (910 mm).

Skjellprøver

Laks slippes ut

Andre spørsmål/momenter/vurderinger fra 2012-sesongen

Tynningsfisket i de øvre vatna i vassdraget viste at det var vinterstøinger her 12. juni, og det er et spørsmål om alt av laks går ut i havet igjen etter gyting. I hvert fall skulle det vært interessant å få kunnskap om når laksen går ut av vassdraget. Det hadde også vært nyttig å få innsyn i når fisk etter endt gyting vandrer tilbake i havet om høsten, og dermed også få et innsyn i gytetidspunkt.

Registreringene av smolt i rusa gir et bilde av at det kan være slik at en del smolt går helt mot utløpselva, evt et stykke ned i elva eller står ei veldig kort tid i havet før den går opp igjen i Varpa.

Det hadde vært lærerikt å få kunnskap om når smolten vandrer ut i havet fra dette vassdraget og evt vandringsmønster.

Rusa med ledegarna gir rom for at smolt og vinterstøinger kan passere rusesystemet på den ene siden (på veldig grunt vatn, ca 0, 5 m), men fra midten av juni er det så gjengrodd med siv at dette er så å si umulig resten av tida rusa står ute.

Det kunne vært interessant å få innsikt i om laks og sjørret egentlig vandrer opp og ned Varpelva, og kanskje har korte opphold i havet i løpet av sommer/høst.

Alt dette kan kun registreres ved at det også settes ut ei rusa som fanger opp all fisk som går ut av vassdraget.

Høsten 2012 var gytebekkene veldig små pga svært lite nedbør, og spesielt var det liten vassføring i oktober. Det er et spørsmål om hvor gode gyteforholdene i Varpavassdraget har vært i år. Veldig lite vassføring i elvene i vassdraget åpner bl.a. for at både oter, (mink) og ørn kan ha forsynt seg grovt av gytefisk.

Hvis det viser seg at de store forekomstene av måker et kort tidsrom i juni er basert på at fuglene forsynte seg av smolt, kan alt dette være med på at laksestammen i Varpavassdraget kan få veldig store svingninger de neste åra (selv om årets oppgang av laks har vært svært god).

Det er også et diskusjonsemne om hullklipping i sporen er den beste måten å merke fisken når det blir snakk om å lese riktige tall for flergangsgytere. Hullene gror igjen, så det vil være snakk om hele tiden å søke bevisst etter runde merker/arr når fisken registreres i rusa.

Et interessant emne er lus på laksen. Ca. 90 % av lusa sitter på gjeller/hodet, og det er bare noen få som er på bakre del av fisken. Med så mye lus som det har

vært på laksen i år, skulle en tro at laksen ville hoppe mye for å kvitte seg med lusa, men aldri har vel det vært så lite laks å se i Varpa som i år. Når en da vet at det har vært en svært stor oppgang, og at det samtidig er mye lus, skulle en tro at laksen ville hoppe og skvette mye, ikke minst for å kvitte seg med lus. Tidligere var det et velkjent fenomen at nygått laks hoppet mye for å få bort lus. For noen år tilbake var mesteparten av lus på bakre del av laksen; under buken, på siden og på ryggen.

Det kan også stilles spørsmål om laksen endrer atferd etter at den har vært fanget i rusa før den får gå fritt i vassdraget. Da er det nærliggende å tenke på at fisken ikke hopper i vassdraget, og ikke minst dette med at fisken så å si ikke vil bite, slik at fangstene av sportsfiskerne er svært små. Det er også interessant å merke seg hva sportsfiskerne nå får laksen på. Mens det i Varpavassdraget i alle år har vært, og ennå er, markfiske med dupp som er den tradisjonelle fiskemetoden, og minst 90 % av samlet fangst har vært på dette, har det de siste 3-4 årene vært en dreining til at stadig flere fisker tas på sluk og flue. Det virker som om sluk – og fluefiske ikke benyttes av flere fiskere, men fangstmessig får disse mye bedre uttelling enn før.

RUSEPROSJEKTET I VARPA 2013

Når denne rapporten skrives har FHL bekreftet at de vil videreføre ruseprosjektet i 2013. Fylkesmannen i Nordland har uttrykt ønske om at dette bør bli et langvarig prosjekt fordi det er så mye konkret kunnskap å hente fra ruseprosjektet, gjennomføringa av rusedriften er omfattende og god og Varpavassdraget er et svært interessant anadromt vassdrag.

NINA har sagt seg interessert i å delta mer med sin kompetanse på rådgivningsiden, dette vil bli tatt av eget internt budsjett, og vil fortsette med å analysere skjell fra Varpa.

Tangen Produkter er i dialog med Fylkesmannen i Nordland og DN om evt. montering og utsetting av ei ny ruse som skal fange opp all fisk som går ut av vassdraget. Denne rusa vil bli satt i samme sperregarnoppsettet som nå. Tids- og arbeidsmessig vil ei ny ruse kreve en god del mer enn dagens ruseprosjekt som allerede er svært omfattende i tid og arbeid.

Ruseprosjektet vil pågå fra isen går om våren til den legger seg om høsten, og gjennomføringa vil bli som den har vært de to siste årene.

Det vil bli utarbeidet 3 delrapporter som blir sendt alle involverte parter.

Tangen Produkter og FHL vil ha et møte vår/sommer 2013.

Kommuneledelsen i Hamarøy og Tysfjord sier at de setter stor pris på at FHL og FM er så positiv til at det skal satses på Varpa, og har uttrykt ønske om at det lages en plan for ei langvarig rusesatsing, både driftsmessig og økonomisk.

Tangen Produkter vil øke bruken av 1 -2 assistenter i prosjektet. Det vil her særlig bli snakk om klargjøring og utsetting av ruse, samt reingjøring underveis og til slutt å ta opp rusa, vaske og henge den opp til tørk. Det vil også for kortere tidsrom bli benyttet 1 eller begge av disse til tømning/røkting av rusa. De to siste åra har en assistent blitt opplært til dette, men det er behov for mer opplæring slik at det kan være to personer som av og til hjelper til med rusedriften.

De siste momentene som kan nevnes her går ikke på selve rusedriften.

Det er gjort av avtale med Norske Ferskvannsbiologer (Fylkesmannen i Nordland) om at Myrjokkelva som renner ut i Mellomvatnet (som er det øverste vatnet som regnes som anadromt) skal kartlegges ang. mulig gytelaks/sjørørret.

Det er også på trappene å sette inn tiltak på 2- 3 sportsfiskeplasser i Varpa for å se om det er mulig å begrense siv-veksten på bunnen, slik at de fiskeplassene som er her kan forbedres litt. Tiltak mot siv vil være å få lagt duk på bunnen.

Innerst i Bjønnbåsen i Varpa er det ei lita elv som nå har grodd helt igjen. Dette var tidligere den beste sjørørretbekken i vassdraget. Det skal gjøres befaring for å se om det er mulig å gjøre noe for å få dette til igjen å bli en bedre gytebekk.

Det foregår et omfattende planarbeid med tanke på tilretteleggingstiltak i hele vassdraget.